

До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 41.884.064 у Одеському державному
університеті внутрішніх справ

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента Баб'яка Андрія Васильовича на дисертаційне дослідження Горобець Євгена Вікторовича на тему «Оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності», подане на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. На тлі складних соціально-економічних процесів та триваючої збройної агресії проти України зростають показники соціально негативних явищ та процесів, зокрема спостерігається тенденція до стабільно високої динаміки та ускладнення структури організованих форм злочинної діяльності, незважаючи на вжитті державою механізми кримінально-правового впливу на організовану злочинність та інституційне забезпечення протидії таким формам протиправної активності шляхом створення у структурі НП України спеціалізованих підрозділів – Департаменту стратегічних розслідувань та відповідних територіальних управлінь. Крім того, слушно звернути увагу, що значна кількість труднощів виникає не лише під час безпосереднього виявлення та документування організованих форм злочинної діяльності, а й під час досудового розслідування. Значним чином такий стан справ зумовлений нівелюванням ролі оперативних підрозділів під час здійснення досудового розслідування та триваючі наукові дискусії щодо можливості існування такої форми їх роботи як «оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень». Дотримуючись позиції, що незважаючи на ті кардинальні зміни, які відбулись із прийняттям КПК України 2012 року можна стверджувати, що у практичній площині вказаний напрям діяльності існує та підтверджує свою ефективність, що потребує його наукового дослідження крізь призму нового законодавства та практики роботи системи кримінальної юстиції, що і зумовлює актуальність представленої теми дослідження.

Ступінь обґрунтованості й достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій.

Ознайомлення з дисертацією дає підстави стверджувати, що наукова праця містить необхідні для такого дослідження компоненти - критичний аналіз

досягнень більшості попередніх дослідників цієї та суміжних проблем, увагу до зарубіжного досвіду, належну апробацію результатів наукового дослідження.

Науковий апарат рецензованої дисертації є достатньо високим, матеріал викладений чітко, доступно та юридично грамотно. Позиції, які обстоює автор, ґрунтуються на наявних досягненнях науки кримінального процесу та криміналістики, положеннях суміжних дисциплін. Свої думки, висновки, пропозиції дослідник підтверджує фактами, критичним аналізом чинного кримінально-процесуального законодавства, вже висловленими в юридичній літературі позиціями вчених з відповідного напрямку.

Аналізуючи основні положення та висновки дисертації, можна стверджувати, що дисертант володіє методологією наукового аналізу складних наукових проблем теорії і практики юридичної науки. Відповідно до мети й завдань дослідження в роботі використано сукупність методів, серед яких загальнонаукові, міждисциплінарні та спеціальні методи пізнання.

Слід акцентувати на достатньому емпіричному матеріалі, який цілком відповідає вимогам репрезентативності. Емпіричну базу дослідження становлять офіційні статистичні дані Офісу Генерального прокурора, відомості з Єдиного державного реєстру судових рішень, результати опитування 129 слідчих Національної поліції України та 187 працівників оперативних підрозділів. Під час підготовки дисертації використано багаторічний досвід роботи дисертанта в оперативних підрозділах Служби безпеки України та Національної поліції України.

Таким чином, сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості й достовірності, що забезпечується досить вдалою та продуманою структурою наукової розробки, логікою викладення матеріалу, потужним масивом законодавчої, емпіричної та джерельної бази.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є одним з перших наукових досліджень в умовах функціонування нової моделі кримінального переслідування, у якій комплексно розроблено основи оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності. До найбільш вагомих результатів, що містять наукову новизну, слід віднести наступні:

у перше:

в умовах чинності нового кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства сформульовано визначення *оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності*, під яким запропоновано розуміти узгоджений між собою комплекс заходів, переважно негласного характеру, який реалізується оперативними підрозділами ініціативно та/або за координації слідчого чи прокурора на усіх стадіях кримінального провадження з метою створення

оптимальних умов для здійснення процесу досудового розслідування та судового розгляду, а також виокремлено основні структурні елементи такої діяльності: *по-перше*, створення оптимальних умов для початку кримінального провадження та подальшого здійснення кримінального переслідування; *по-друге*, своєчасне виявлення та вжиття заходів щодо нейтралізації протидії досудовому розслідуванню та судовому розгляду кримінального провадження; *по-третьє*, здійснення необхідних заходів щодо захисту джерел доказів, зокрема й шляхом вжиття комплексу ініціативних агентурно-оперативних заходів; *по-четверте*, сприяння слідчому у визначенні стратегії розслідування та прийняття окремих організаційно-тактичних рішень; *по-п'яте*, виконання функцій кримінального аналізу з метою інформаційно-аналітичної підтримки розслідування; *по-шосте*, сприяння у використанні слідчим у кримінальному провадженні конфіденційного співробітництва; *по-сьоме*, забезпечення проведення негласних операцій у межах кримінального провадження; *по-восьме*, розшук осіб, які ухиляються від кримінального переслідування;

охарактеризовано процес розслідування як об'єкт оперативно-розшукового забезпечення та визначено основні напрями залучення та функціональну спрямованість оперативних підрозділів під час здійснення стратегічного та тактичного планування розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності;

розроблено класифікацію матеріалів оперативно-розшукової діяльності, які використовуються як приводи та підстави початку кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності за такими критеріями: способом формування; за змістом; функціональною спрямованістю; суб'єктами формування; рівнем надійності фактичних даних; за рівнем систематизованості, а також визначено їх обов'язкові ознаки: *по-перше*, формування таких матеріалів у спосіб та відповідно до процедур, що чітко визначені оперативно-розшуковим законодавством; *по-друге*, формування таких матеріалів уповноваженим суб'єктом; *по-третьє*, наявність стійких кореляційних залежностей між окремими матеріалами, що у своїй сукупності характеризують особу, об'єкт або процес, який має ознаки криміногенного характеру; *по-четверте*, наявність у матеріалах достатніх даних, які свідчать про наявність факту вчинення кримінального правопорушення конкретною особою чи загалом факту вчинення кримінального правопорушення (кількісно-якісна характеристика таких матеріалів);

у контексті оптимізації забезпечення безпеки учасників кримінального провадження запропоновано комплексну форму роботи оперативних підрозділів - *оперативне вивчення особи, щодо якої не здійснюється оперативна розробка чи кримінальне переслідування*, під якою розуміється система гласних та негласних агентурно-оперативних заходів, що входять до системи оперативного (ініціативного) пошуку, спрямованих на вивчення способу життя,

зв'язків та інших даних про особу з метою встановлення мотивації її поведінки під час досудового розслідування та своєчасного виявлення обставин, які свідчать про здійснення щодо такої особи протиправного тиску з боку підозрюваного чи його зв'язків, а також наявність реальної загрози життю чи здоров'ю особи та/або членам її сім'ї чи близьким родичам;

удосконалено:

положення щодо інформаційно-аналітичної підтримки оперативними підрозділами розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності у частині визначення структури пізнавально-дослідницьких та пізнавально-прогностичних завдань такої діяльності;

положення щодо організації розшуку підозрюваних у кримінальних провадженнях цієї категорії у частині визначення основних напрямів планування такої діяльності, а також формування типового алгоритму дій, спрямованого на розшук підозрюваного: *по-перше*, вжиття першочергових заходів, які ускладнюють переховування особи на території України; *по-друге*, створення умов щодо неможливості виїзду підозрюваного поза межі України та на тимчасово непідконтрольні Україні території; *по-третьє*, орієнтування наявних на зв'язку негласних працівників щодо переховування конкретної особи від органів досудового розслідування та необхідності встановлення його місцеперебування; *по-четверте*, вивчення особи підозрюваного та аналітичне опрацювання інших даних; *по-п'яте*, вжиття активних заходів щодо безпосереднього розшуку особи;

набули подальшого розвитку:

положення щодо особливостей оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності загальнокримінальної спрямованості у частині: а) виокремлення ознак внутрішньокамерної розробки, яка проводиться у межах розпочатого кримінального провадження; б) визначення основних завдань, які вирішуються під час такої розробки; в) конкретизації форм та напрямів участі оперативних підрозділів у плануванні проведення комплексних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних заходів;

положення щодо особливостей оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності економічної спрямованості у частині конкретизації додаткових напрямів роботи оперативних підрозділів: *по-перше*, спільне планування зі слідчим особливостей реалізації матеріалів оперативної розробки та інших матеріалів оперативно-розшукової діяльності, які є приводами для початку відповідного кримінального провадження; *по-друге*, агентурно-оперативне перекриття підозрюваних та їх зв'язків у межах розслідування кримінального провадження; *по-третьє*, переведення оперативного обслуговування суб'єктів господарської діяльності, а також інших об'єктів, на яких вчинено злочини

економічної спрямованості чи які використовувались для вчинення таких злочинів, у посиленій режим.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності Методологічною основою дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи в їхньому взаємозв'язку, взаємозумовленості й комплексному використанні. *Діалектичний* – як загальний метод наукового пізнання дійсності дозволив створити цілісне уявлення про систему розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності та оперативно-розшукового забезпечення останньої у частині визначення структурних елементів такої діяльності, а також з'ясувати сутність та особливості реалізації оперативними підрозділами окремих комплексів заходів в інтересах кримінального провадження, сформулювати пропозиції та рекомендації з удосконалення оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1, 3.2). *Догматичний метод* застосовано для тлумачення юридичних категорій, уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження (розділи 1-3). Методи *порівняння, кількісного та якісного аналізу* – під час дослідження норм матеріального і процесуального права, наукових категорій та визначень (розділи 1-2). *Формально-логічний метод і метод структурного аналізу* використовувався з метою встановлення структурно-функціональної характеристики діяльності оперативних підрозділів у межах розпочатого кримінального провадження (підрозділ 1.1). *Порівняльно-правовий метод*, дозволив здійснити порівняння кримінального процесуального та оперативно-розшукового законодавства різних періодів з метою виявлення відмінностей та обґрунтування оптимальної моделі його побудови, а також розв'язати дискусійні питання щодо можливостей використання окремих комплексних форм негласної діяльності під час розслідування таких кримінальних проваджень (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1); *прогностичний метод* використано під час дослідження теоретичних і правових аспектів проведення слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій (розділи 2 та 3); *системно-структурний метод* надав можливість проаналізувати організаційні й тактико-психологічні засади негласних заходів під час здійснення оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності (підрозділи 2.1, 2.2., 2.3., 2.4., 3.1., 3.2). *Соціологічний метод* використано під час анкетування слідчих та працівників оперативних підрозділів (розділи 1-3); *статистичний* – для збирання, аналізу та узагальнення емпіричних матеріалів дослідження, серед яких офіційні дані Офісу Генерального прокурора, матеріали з Єдиного державного реєстру судових рішень, анкетування слідчих та оперативних працівників (розділи 1-3).

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані й

аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки й пропозиції використовуються у:

– *практичній діяльності правоохоронних органів України* – при розробленні та вдосконаленні відомчих нормативно-правових актів, підготовці посібників, методичних рекомендацій щодо оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності (акт впровадження у практичну діяльність підрозділів внутрішньої безпеки Національної поліції України від 27 травня 2024 року б/н);

– *науково-дослідній діяльності* – під час проведення загальнотеоретичних і галузевих досліджень проблемних питань організації роботи оперативних підрозділів Національної поліції України (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 09 травня 2024 року б/н).

– *навчальному процесі* – викладені у дисертації положення використовуються під час підготовки посібників, методичних рекомендацій, проведення лекцій, семінарських і практичних занять з курсантами та слухачами закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання під час викладання навчальних дисциплін: «Криміналістика», «Кримінальний процес», «Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», «Оперативно-розшукова діяльність» (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 09 травня 2024 року б/н);

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації в опублікованих працях. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації відображено у шести наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, дві – тези доповідей на науково-практичних конференціях.

Дотримання академічної доброчесності. Дисертація на тему «Оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності» містить результати власних досліджень автора. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело, що свідчить про відсутність порушення академічної доброчесності.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення.

Загалом структура дисертації є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до розв'язання проблем щодо оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності, а також формування на цій основі науково обґрунтованих рекомендацій з метою оптимізації вказаного напрямку роботи оперативних підрозділів. Сформульовані автором висновки до розділів наукової розробки та загальні висновки дисертації здебільшого є переконливими. Дисертація складається з титульного аркуша, анотацій (українською та

англійською мовами), вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та трьох додатків, що присвячені вирішенню таких задач: визначено сутність та надано змістовно-функціональну характеристику оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження; охарактеризовано розслідування кримінальних проваджень як об'єкт оперативно-розшукового забезпечення; окреслено особливості реалізації оперативно-розшукових матеріалів як складової оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності; систематизовано основні напрями використання кримінального аналізу та інформаційно-аналітичного забезпечення розслідування таких кримінальних проваджень; виокремлено та охарактеризовано основні напрями роботи оперативних підрозділів щодо розшуку підозрюваного у таких кримінальних провадженнях; визначено основні організаційно-тактичні моделі роботи оперативних підрозділів щодо забезпечення безпеки учасників кримінального провадження; окреслено організаційно-тактичні особливості оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності загальнокримінальної спрямованості; виокремлено специфіку оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності економічної спрямованості.

Оформлення дисертації повним обсягом відповідає Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України 12.01.2017 № 40.

Зазначене вище дає змогу стверджувати, що дисертація Є. В. Горобець відповідає наявним вимогам та є завершеною науковою працею.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Отримані результати дисертаційного дослідження Горобець Євгена Вікторовича на тему «Оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності.» можливо використовувати в освітньому процесі юридичних закладів вищої освіти, у науково-дослідницьких розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій і монографій, планування досліджень за цим напрямом, а також у практичній діяльності.

Однак, як і в будь-якому дослідженні з досить складної та нової теоретичної проблеми, у зазначеній дисертації міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям для наукової дискусії, передусім за напрямками подальшого розроблення відповідної проблематики. Водночас варто зауважити, що наведені недоліки не впливають загалом на позитивний і цінний для науки характер дисертації. Отже, слід вказати і на певні дискусійні моменти дослідження, зокрема:

1. На думку офіційного опонента, здобувачу у дисертації доречно було б розглянути «Стан наукової розробленості проблеми» та «Зарубіжний досвід забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності».

2. У дисертації, на думку офіційного опонента, здобувач не розкрив можливостей запобігання організованій злочинності Департаментом стратегічних досліджень Національної поліції України.

3. Автор пропонує ряд змін при розробленні та вдосконаленні відомчих нормативно-правових актів, але нажаль відсутній акт провадження в Інститут законодавства Верховної Ради України.

4. Зважаючи на те, що у дослідженні автором на рівні окремого підрозділу підняті проблеми застосування кримінального аналізу, слушним є детальніше пояснення щодо основних напрямів роботи, сучасних можливостей та програмних продуктів, які використовуються підрозділами кримінального аналізу НП України.

Зазначені зауваження лише вказують на складність і багатоаспектність теми дисертаційної роботи, є елементом наукової дискусії або мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, теоретичне та практичне значення отриманих у ній результатів та не знижують загалом високий науковий рівень дисертації.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час ознайомлення з дисертаційною роботою проявів академічної недоброчесності не виявлено.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Горобець Євгена Вікторовича на тему «Оперативно-розшукове забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності», подана на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати що відрізняються новизною в постановці та розв'язанні проблем щодо оперативно-розшукового забезпечення розслідування кримінальних проваджень щодо організованих форм злочинної діяльності, а також формування на цій основі науково обґрунтованих рекомендацій з метою оптимізації вказаного напрямку роботи оперативних підрозділів, за своїм змістом відповідає галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право» і вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 19 травня 2023 р. № 502), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12 липня 2019 року) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор – Горобець Євген Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри

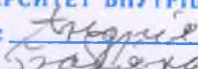
оперативно-розшукової діяльності

Львівського державного університету внутрішніх справ

кандидат юридичних наук, доцент

Андрій БАБ'ЯК

Львівський державний університет внутрішніх справ	
Підпис	
засвідчую:	
Учений секретар	Р. Рудий
	Н.Я.Рудий
	2024 р.

